

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

X. An omnia corpora, etiam mixta, totaq[ue] vniuersi dispositio eodem
momento simul cum cœlis, & elementis facta sint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

ma pars illius exstitit. Et secundum hoc etiam tempus verificari potest dogma fidei, quod omnia facta sunt in temporis initio; & consequenter quod aliquod initium proprii temporis rebus ipsis creatis concreatum sit.

9.
s. assertio.

Prima res
sustinenda
positam as-
sertionem
difficile
quidem iux-
ta negantes
creatos fuisse
celos in i.
instanti.

Dico tertio. Etiam de tempore existente in motu physico, & caelesti, probabili, ac vero sensu dici potest, incepisse cum rebus primo creatis, ac subinde cum illis concreatum fuisse. Hac assertio dupliciter sustineri potest. Primo asserendo aliquem motum localem corporum in principio creatorum in illo primo instanti incepisse, eo modo, quo potest motus incipere in instanti, scilicet, extrinsece, & per vitium non esse. Et hunc modum difficile sustinere possunt, qui negant, celos fuisse creatos in illo instanti: sic enim tunc non potuissent incipere motus caelestes, cum fuerit postea prius creatum ipsum mobile. Si autem motus celi tunc non cepit, frustra, & sine fundamento dicitur incepisse vel in terra, vel in alio elemento, vel in materia informi. Quauis enim id non fuerit impossibile, nihilominus ita esse factum nullo modo sciri potest, quia neque scriptum est, neque ratione aliqua ostendi potest. Quod etiam confirmari potest ex his, quae circa illa verba, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, cap. 7. diximus, ubi ostendimus, licet nomine *spiritus* significetur aer, nihilominus necessarium non esse, ut verbum *ferebatur* motum localem significet, quia de nullo motu naturaliter id verificari potest, praeternaturalem autem fingere supernacaneum est, quae ratio in praesenti etiam locum habet. At vero supposita nostra sententia, quod omnes caeli in illo primo instanti creati sunt, optima ratione defenditur, atque asseritur, motum primi mobilis à principio creationis incepisse, ac proinde etiam tempus. Prout sentit D. Thom. dicta q. 46. art. 3. ad 3. Quia ex parte motus nulla est seipugnantia, quod in eodem instanti extrinsece incipiat, in quo mobile incipit existere, ut per se notum est, nec etiam erat vlla difficultas ex parte primi mobilis in eo puncto iam creati cum tanta aptitudine ad motum circulem, quantum nunc habet, & eandem habuit Angelus motor illius celi ab eodem instanti. Denique talis motus vel est naturalis illi caelo secundum peculiarem eius naturam, ut aliqui volunt, vel saltem est consentaneus vniuersali naturae, & ordini totius mundi, quia cum tempus illius motus sit vniuersalis, & prima mensura singulorum dierum, conueniens fuit, ut cum alijs rebus primis simul inciperet, eo modo, quo potuit. Ergo multum credibile est, motum celi, ac subinde tempus extunc incepisse. Et ex his, quae de lucis effectione, & primi diei opere dicemus, hoc amplius confirmabitur. Quid autem de motibus aliorum caelorum dicendum sit, postea videbimus.

10.
2. Via sustinendi eandem assertionem secundum D. Thomam

Quo pacto
sustinetur
secundum
autorem.

Quia vero, licet probabile sit, motum primi mobilis immediate post primum instans creationis factum esse, tamen id certum non est, ut libro sequenti capite secundo attingam, addendum censeo, etiam si non continuo, seu immediate post factus fuisset ille motus, nihilominus verè dici posse, celum, & terram, seu mundum factum esse in temporis initio, seu cum principio temporis, aut etiam cum tempore. Primam partem tradit D. Thomas dicta q. 66. art. 4. ad 3. dicit tamen, licet in eo casu tempus non esset in motu firmamenti, seu primi mobilis, necessarium esse, ut in alio motu existeret. Quod est quidem verum, si supponatur aliquod tempus successuum realiter fuisse ante motum celi. Nos vero dicimus, etiam sine hac suppositione posse initium temporis esse eoque uel clarior: nam in illo instanti, in quo caelum factum est, talem locum acquisiuit per quandam momen-

taneam actionem productiuam talis ubi, quae licet facta fuerit consequenter ad creationem substantiae celi, nihilominus in re distincta erat ab illa, ad eum modum, quo ubi distinguitur à corpore locato. In illa ergo compredictione ubi celestis fuit indiuisibile quoddam instans, quod de se sufficiens principium temporis erat, tum negatiue per respectum ad anteriora, quia ante illud instans, nullum tale praecesserat: tum etiam positiue respectu futurorum saltem de se, & secundum aptitudinem. Quia tale fuit illud instans, ut immediate post illud posset sequi tempus verum, & reale per amissionem illius primi ubi, & continuam aliorum acquisitionem per motum immediate post subsequenter. Nam hic motus esto de facto non fuerit semper possibilis fuit, & hoc satis est, ut illud primum instans dicatur esse principium temporis, utique quod fuit, vel esse potuisset: nam ratio principij non semper dicit actum, sed aliquando etiam aptitudinem. Quocirca licet ponamus ita fuisse productum mundum in illo instanti, ut in nulla creatura facta fuerit mutatio, vel successio realis per aliquam moram, nihilominus illa mora de se esset mensurabilis tempore, sicut nunc quies vni corporis per motum alterius corporis mensuratur. Et quauis in re non esset talis mensura, secundum nostram cogitationem potest apprehendi ut possibilis, & dicitur imaginaria successio, & secundum illam posset mundus, aut caelum quantumcunque quiescens dici magis, aut minus durasse, & quiescere in tali loco, ex quo in illo creatum est. Ergo hoc satis est, ut & mundus dicatur creatus in temporis initio, & initium temporis saltem extrinsecum, & indiuisibile fuisse concreatum mundo informi.

Et per hac satisfactum est rationibus dubitandi in principio positis. Ad primam enim fatemur, de quo tempore, ut est ens reale successuum, non esse factum omnino simul cum caelo, & terra, nihilominus tamen ratione sui initij dici concreatum illis. Et de facto etiam semper, & immediate post illud primum instans illis coexistit. Eademque responsio in secunda ratione locum habet. Quatenus vero in illa attingitur peculiaris difficultas, de creatione lucis, respondet D. Thom. dicta q. 66. a. 4. ad 2. quod sicut mundus prius fuit informis, quam plene formatus, ita potuit esse, & tempus, quod perinde est, ac si diceret, etiam si in principio sol non esset, vel non luceret, potuisset moueri prima mobile, & in eo esse tempus informe ex defectu lucis, quod verissimum quidem est, de possibili loquendo. Quando vero, & quomodo & ipsa lux, & diuisio eius à tenebris facta fuerit, in principio libri sequentis dicemus.

CAPVT X.

Verum omnia corpora, etiam mista, tota, vniuersa dispositio in eodem momento simul cum caelo, & elementis facta sint.

Priusquam ad opera singulorum dierum explicanda veniamus, operae pretium est generatim exponere, quales illi dies fuerint, & quomodo à nobis concipiendi, & declarandi sint. Hoc autem potissime pendet ex alia quaestione, nimirum, an omnia opera, quae in illis diebus facta narrantur, verè fuerint per temporalem successione effecta, vel omnia simul: vel eodem die facta fuerint, & propter aliquod mysterium & figuram ita narrentur, ac si diuersis diebus essent facta. Ratio dubitandi est. Primo, quia Eccl. 18. dicitur, *Qui vult in aeternum, creauit omnia simul*. Dicens a. omnia, nihil excepit: ergo non tantum corpora simplicia, sed etiam mista fuerunt simul in principio facta, & consequenter etiam terra fuit discoperta aq.

in eodem instanti, alioqui nec ad generationem, nec ad habitationem mistorum apta fuisset, eademque ratione cetera, quae diuersis diebus facta narrantur, in primo creationis momento facta sunt: fuit ergo mundus creatus in eadem dispositione, & pulchritudine, ac corporum ordinata distributione, in qua nunc est. Secundo non est hæc sententia aliena ab illo principio Genesis, in quo dicitur, *in principio creauit Deus calum & terram*, quia conuersum est in Scriptura, ut nomine calis, & terre vniuersum ut constans ex omnibus rebus significetur, ut statim in 2. Gen. dicitur, *Igitur perfecti sunt cali, & terra. Exod. 31. Sex diebus fecit Deus calum, & terram*, ubi calum, & terra, quæ in principio creata dicuntur, sex etiam diebus dicuntur facta, & ad Heb. 1. & Psal. 101. *Initio tu Domine terram fundisti: & opera manuum tuarum sunt cali*, & Matth. 11. *Confiteor tibi Pater Domine cali, & terræ*. Vnde merito dixit Chrysost. homil. 3. in Gen. Moysen in illis primis verbis quasi in summa omnium rerum creationem, ac productionem comprehendisse. Ergo illi verbum illud, *in principio*, significat (ut saepe posuimus) primum instans existentiae creaturarum, affirmavit Moyses in illis verbis, totam machinam mundi cum omnibus rebus in eo existentibus simul creatam fuisse.

Tertio argumentor ex aliquibus operibus varijs diebus assignatis, in quibus clarius esse videtur, non potuisse à prima rerum creatione seiungi, vnde fieri potest argumentum ad reliqua, licet diuersis diebus facta narrentur. Antecedens patet in primis ex creatione lucis, quæ primo die dicitur facta, & de firmamento facto secundo die, & de sole, luna, & stellis quarto die factis. Nam hæc omnia non potuerunt non fieri simul cum calis in eodẽ creationis principio, sine miraculo, quod admittendum non est in hoc opere creationis, ut saepe cum Augustino, & D. Thoma dixi. Antecedens probatur, quia natura vniuersi cuiusque rei posulat, ut integra fiat, & cum omnib. partibus, quas forma eius requirit, & cum omnibus proprietatibus, quæ eandem formam naturaliter consequuntur. Ergo si cali facti sunt à principio, tunc factum fuit firmamentum, id est, octauum calum cum omnib. suis stellis, quæ sunt veluti partes principales integrantes, & ornantes ipsum: facti etiam sunt alij cali inferiores cum suis planetis, atque adeo cum sole, & luna: & consequenter etiam facta est lux Solis, quia est proprietas naturaliter dimanans ab illius astri forma: ergo omnia illa, quæ primo, secundo, & quarto die facta narrantur, in principio simul facta sunt. Et sub nomine cali tunc facti comprehenduntur, quia non est putandum fecisse Deum calum mutilum, aut monstrosum, sed in suo statu perfectissimum. Et confirmatur, quia opera Dei perfecta sunt, & ea maxime quæ ipse solus ut prius auctor facit. Et ideo credimus fecisse Angelos perfectos in suis potentijs, virtutibus, & actibus: & similiter creasse primum hominem in perfecta ætate, statura, membris, potentijs, &c. Ergo idem est dicendum de calis, & consequenter de cæteris rebus.

Vnde tandem argumentor quartò, quia nulla ratio conueniens reddi potest, cur voluerit Deus per temporalem successionem mundum ornare, ac perficere, cum facillime potuerit in vno momento omnia perficere, & hoc ipsum potentiam, & sapientiam eius magis ostendere videatur, quod ipse in operibus suis præcipue intendit. Vnde quod de singulis rerum speciebus diximus, de toto vniuerso ut vnum quoddam totum integrum, ac perfectum est, dici potest: ad illius autem perfectionem non minus pertinent mixta, quæ elementa: ergo vndique perfectum Deus illud creauit, & in illa dispositione, & ordine, ac rerum multitudine, quam ad suam integritatem, & perfectionem requirit: ergo nulla fuit in illo opere perficiendo mora, vel successio, sed in illo etiam verum est, quod Deuter. 4. dicitur, *Dei perfecta sunt opera*.

Propter hæc, vel similia D. Augustinus in hac sententia fuisse videtur, ut totus hic mundus, ut calis, elementis, & mistis constaret, simul in principio fuerit creatus: & consequenter quod aqua, terra, ceteraque elementa in ea dispositione facta fuerint, quæ ad vsum, generationem, & conseruationem mistorum necessaria sunt. Ita sentit in toto libro primo Gen. ad liter. ideoque in cap. 16. ait, informatam materiam, seu elementorum, quæcunque illa sit, non duratione, sed naturæ ordine præcessisse: ac proinde non fuisse in re ipsa tenebras in illo principio, sed quantum est ex parte abyssi de se tenebrosam esse, nisi Deus lucem fecisset, quæ orbem illuminaret: & similiter in nullo tempore, vel momento fuisse terram aquis cooptam, sed ex se eam dispositionem habituram fuisse, nisi Deus creando aquas, eas in certo, ac separato loco congregasset, & sic de cæteris. Eandem sententiam prosequitur Augustinus libro quarto Genesios ad liter. cap. 33. & sequentibus. Quauis in alijs locis libri quinti & 6. de Genesi aliter de multis loqui videatur, ut postea videbimus. De locis autem elementorum, & de dispositione mundi, prout nunc est, sine dubio sentit in primo instanti ita fuisse creatum. Quomodo autem sex dies explicare conatus fuerit, postea videbimus.

Hæc vero opinio, quod omnia simul creata sint & quod primi sex dies per aliquam metaphoram sint interpretandi, initium habuit à Philone Iudeo, qui libr. 1. Allegor. in principio dixit, *risticane simpliciter utis esse putare sex diebus, aut utique certo tempore mundum esse conditum*. Vnde infra subiungit. *Ergo cum audis: Compluit sexto die opera, intelligere non debes de diebus aliquot sed de senario perfectio numero*. Et hunc imitatus est Clemens Alexandr. l. 6. Stromat. §. 8. qui est vltimus. Citat etiam Ascanius pro hac sententia Procopium Græcum auctorem in Gen. dicentem, Moysen descripsisse mundi opificium sex dierum distinctione, quia ob imbecillitatem intellectus nostri tansam rerum varietatē, & multitudinem, earumque ordinem aliter concipere nequiuissimus. Citat etiam Hilarius l. 12. de Trinit. circa finem, ab illis verbis: *Perpetua, & æternarum creaturarum est preparatio. neque partibus cognitionum vniuersitatis huius corpus afficitur*. m. est. &c. Veruntamen si Hilarius attentè legatur, licet dicat, *preparationem rerum omnium fuisse simul coæternam Deo*, de creatione nihilominus, & dispositione mundi in tempore facta non dicit, quoad omnia fuisse simul, sed solum quoad cali & elementorum creationem, ut paulo post referam. Allegatur etiā pro eadem sententia Origenes 4. Periar. cap. 2. quia ibi primum caput Gen. & alia prætermisso historię sensu, per tropum exponit: sed ibi non adhibet exemplum in illis sex diebus. Et hom. 1. in Gen. inter opera illorum dierum successionem admittit. Denique Scholastici propter auctoritatem Augustini non omnino hanc sententiam reiiciunt, sed disputando illam defendunt, licet contrariam ut communem Patrum præferre videantur, ut videlicet in D. Thoma 1. p. q. 66. & sequentibus, præsertim vero q. 74. & q. 4. de Potent. artic. 1. & 2. & Alens. 2. p. q. 44. membr. 3. & q. 46. per totam, & Albert. Mag. in 2. d. 12. art. 1. ubi in opinionem Augustini magis inclinat, eamque latius defendit in summa de quatuor coæquauis. Consentiant etiam Eugubini, & Caiet. in Gen. & refertur etiam Cano, de quorum sententia in c. 12. dicemus. Veruntamen nec Augustinus illam sententiam constanter asseruit, nec nos possumus à communi sententia Patrum, quæ historię narrationi Genesios

4. D. August. prædictam partem asserit aliquando amplexus est, non tamè constanter.

5. A Philone Iudeo prius dicta sunt.

Philonem imitatus est Clem. alex. Alj vero nonnulli imo merito citantur ab Ascanio.

Quo pacto D. Thom. Alens. Albert. & alij Scholastici August. defendunt.

valde consentanea est, in hac parte recedere.

6.
1. Assertio
communis
Patrum Au-
gustino exci-
pio.

Dico ergo primò. Non omnia, quæ in primo capite Genesis sex diebus facta narrantur, simul in principio creationis calii, & terræ facta sunt. Hæc est communis sententia sanctorum Patrum præter Augustinum, vt D. Thomas supra fatetur, & constat ex Basilio, Ambrosio, Chrysostomo, Beda, Strabone, & alijs in Genes. & bene Rupert. ibi l. 1. cap. 37. & communiter ibi expositores. Quam Hilarius dicto libr. 12. de Trinit. his verbis mihi expressisse videtur. *Tamen si habeat dispensationem sui secundum Moysen firmamenti solidatio, aride nudatio, maris congregatio, astrorum constitutio, aquarum, terræq. in eiciendis ex se animantibus generatio, non tamen calii, terræ saterorumque elementorum creatio leui saltem momento operationis discernitur.* Vbi in solo opere creationis similitudinem agnoscit, cætera vero opera eo modo, quo narrantur, censet fuisse disposita. Denique etiam Scholastici cum Magistro in 2. d. 12. hanc partem magis approbant. Et probatur ex litera Genesis, quæ, vt sæpe dixi, historica est, & non debet à proprio, & simplici sensu flecti sine grauissima causa. Primò ergo expendo illa verba, *Et tenebræ erant super faciem abyssi*, coniungendo sequentia: *Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux, & diuisit lucem à tenebris.* Nam tenebræ, & lux non sunt simul in eodẽ loco, seu corpore: ergo prius fuerunt tenebræ, & postea successit lux: fuit ergo ibi realis successio, & non sunt omnia facta simul. Quod quidem argumentum efficax est, habet tamen difficultatem dependentem ab expositione illius lucis, quæ primo die facta est, quam lib. sequenti ca. 1. tractaturi sumus, & ideo nunc his verbis non omnino innititur. Secundo in opere tertij diei pondero verba illa: *Congregentur aquæ, quæ sub celo sunt, in locum vnum, & apparuit arida*: nam in illis aperte supponitur, terram prius non apparuisse, quia erat aquis cooperta, postea verò apparuisse, congregatis aquis in locum vnum: ergo necessario fuit successio prioris, & posterioris secundum realem durationem, quia non potuit in eodem instanti esse aquis cooperta, & pro eodem instanti apparere. Imò ipsa congregatio aquarum non videtur facta sine motu, vt patet ex vi illorum verborum, *congregentur aquæ, &c.* non fuerunt ergo creata terra, & aqua in eodem situ & dispositione, in quo nunc sunt, sed prius aqua cooperiebat terram, & postea separatim coacta est in locum vnum. Tertio in eodem die prius apparuit terra vacua, sicut sub aquis creata fuerat, & postea plantis, & herbis virentibus ornata est. Eandemque vim habent verba quintæ diei de productione piscium, & volatiliũ: & verba sextæ diei de productione aliorum animalium terrestrium, ac tandem de productione hominis. Nam in eis tam clarè ostenditur, res illas successiuè factas esse, & quasdam prius fuisse sine alijs, postea vero posteriores additas esse prioribus, vt negari id non possit, nisi magnam vim literæ inferendi.

Probatur
primò.

Secundo.

Tertio.

7.
Probatur 4.

Adinoris pro-
positionis pri-
ma probatio.

Quarto specialiter argumentor, quia si reliquæ species rerum omnium simul in primo creationis momento factæ fuissent, etiam homo fuisset in illo principio creatus: consequens dicere non potest: ergo nec reliqua. Sequela videtur manifesta, quia eodem modo Scriptura loquitur de hominis, & aliorum viuentium productione, & ita Caietan. & Eugubinus id admittunt. Probatur autem minor primo ex c. 2. Gen. vbi postquam dictum fuit, fecisse Deum omne virgultum agri, & omnem herbam terræ, subditur: *Non enim pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat, qui operaretur terram*: ergo prius fuit terra, quam esset homo, qui operaretur eam. Item quando Deus fecit germinare terram, nondum erat homo: non est ergo à principio creatus. Denique sicut dicitur: *Non enim*

pluerat Deus, ita dicitur: *Et homo non erat*: at prius dictum est proprie, & simpliciter sicut verba sonant: ergo & posterius: ergo sicut aliquando fuit terra quando nondum pluerat Deus, ita aliquando fuit terra, quando non erat homo creatus. Secundo ibidem additur: *Formauit igitur Deus hominem de limo terræ*: ergo illa materia, ex qua formatum est hominis corpus, prius fuit sub forma terræ, imò & lutu, seu limi terræ, quam in corpus hominis formaretur: ergo non potuit homo à principio simul cum terra creari. Idem argumentum de cæteris animalibus fieri potest ex illis verbis eiusdem capituli secundi: *Formauit igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ*: non enim potuerunt de humo formari animantia, nisi ante illa humus extitisset. Imò ex prioribus verbis de homine dictis colligi potest, formationem, & dispositionem, seu organizationem corporis Adæ ex limo terræ, non subito, & in momento, sed per aliquam moram, & successionem esse factam, & probabiliter credunt Theologi, Angelos aliquod ministerium in illa formatione corporis adhibuisse. Denique ipsa verba distincta formandi corpus, & inspirandi animam, satis indicant, non fuisse hominem productum per modum creationis ex nihilo, sed per modum generationis ex præiacente materia, & inductione formæ, quæ sola per propriam creationem tunc facta est. Quæ omnia in sequentibus latius expendenda sunt, & explicanda. Tertio additur in eodem capite: *Plantauit autem Deus paradysum voluptatis à principio, in quo posuit hominem.* Et infra: *Tulit ergo Deus hominem, & posuit illum in paradiso.* Ex quibus verbis etiam colligitur, Deum prius tempore creasse, seu plantasse paradysum, quàm hominem creauerit: plantatio autem paradysi ad opera illorum sex dierum pertinet, quando autem facta sit, infra in libr. 3. huius tractatus dicitur. Quarto si homo esset creatus simul cum celo, & terra, etiam Eua tunc esset creata, quia eodem modo dicitur Gen. 1. de die sexto: *Et creauit Deus hominem, masculum & feminam creauit eos*; conueniens autem est fallum, vt ex cap. 2. aperte probatur, quia dicitur prius: *Adā non inueniatur simile, & ideo dixisse Deum: Non est bonum, hominem esse solum, & immittere soporem in Adā, vt ex colla eius Eua formaret.* Quæ omnia euidenter ostendunt, prius tempore fuisse Adamum creatum, quam Eua. Ergo non omnia opera facta in illis sex diebus simul facta sunt, quod ex dicendis c. 12. contra Caietanum, magis confirmabitur.

Vnde dico secundo, in instanti creationis nihil esse simul factum præter celos, & elementa cum locis, & proprietatibus suis, vt Angelos omittam, quos sub celis semper comprehendo. Pars affirmatiua huius exclusiue assertionis in præcedentibus capitulis satis probata est. Altera vero negatiua pars probatur ex proximè dictis, quia non est maior ratio de opere vnius, vel alterius diei, quam omnium, sed ostensum est, non omnia opera sex diebus facta, fuisse simul vel inter se, vel cum celo, & terra facta: ergo eadem ratione dicendum est, nullum illorum fuisse simul tempore factum cum celis, & elementis: ergo hæc tantum fuerunt simul creata. Atq. ita probatur optimè assertio ex contextu primi capituli Genesis, quia hæc narratur facta per successionem sex dierum, & ostensum est, in illis diebus necessario admittendam esse realem, ac temporalem successionem, non tantum inter diuersos dies, sed etiam in vno, & eodẽ die, quia in sexto, v. g. prius factus est Adam, quam Eua: ergo eadem ratione oēs illi dies habuerunt inter se realem successionem, ideoq. opera in eis facta non fuerunt simul cum celo, & terra exultantia. Ratio a. seu congruentia reddi potest primo, quia calii, & elementa sunt corpora simplicia per congruentiam

se primo pertinentia ad constitutionem vniuersi, & ideo voluit Deus illa creare prius, quam cetera. Omnia enim opera ceterorum dierum vel ad productionem mistorum, vel ad accidentales tantum mutationes praesistentium corporum pertinent, ut infra explicabimus, & ideo prius simplicia corpora quam cetera facta sunt. Accedit, quod solis simplicibus corporibus, quasi connaturale est, ut per propriam creationem ex nihilo fiant, quia vnum, per se loquendo, non est materia alterius, & ideo quodlibet illorum, & omnia simul ex nihilo facta sunt. At vero mistis connaturale est fieri ex simplicibus, eorumque mixture, & ideo non ita sunt simul cum simplicibus facta.

Vt autem vicinam partem assertionis probemus, de locis nimirum & proprietatibus caelorum & elementorum, ex dictis inferimus primo, in puncto creationis caelum, & terram, ceteraque simplicia corpora in propriis locis sensibilibus, connaturali ordine fuisse collocata. Et quidem de caelis manifestum videtur, in eisdem locis adaequatis fuisse creata, in quibus usque hodie permanent. Et primo de caelo empyreo patet, quia nunquam est localiter motum postquam factum est, ut supra ex omnium sententia diximus, & ex fine, propter quem caelum illud creatum est, probauimus: nunquam ergo acquisiuit ubi per motum per se tendentem ad illud haberet ergo illud concreatum, ac semper idem, & perpetuo conservandum. De ceteris autem caelis simili fere modo probari potest, quia postquam creata sunt, nunquam fuerunt moti localiter motu recto: ergo semper in eodem loco adaequato, in quo creati sunt, permanent, quia per motum circulem adaequatus locus non mutatur totaliter, sed tantum per singulas partes: ergo creati sunt caeli in eodem ordine situum, in quo nunc sunt. Deinde explicatur, quia omnia, & singula corpora caelestia creata sunt in ea magnitudine, quantitate & intrinseca dispositione raritatis, aut densitatis, vel figura, quam nunc habent: ergo etiam singula creata sunt in illis adaequatis locis, & sitibus, in quibus usque hodie permanent. Antecedens probatur, quia corpora illa cum incorruptibilia sint, alterationem corruptiuam non recipiunt, & ideo sicut nuntii non possunt, ita nec augeri, nec rarefieri, aut condensari, quia haec mutationes sine alteratione ad corruptionem tendente non fiunt: neque etiam sine aliquo motu, qui sursum, vel deorsum tendat, qui etiam motus a natura illorum corporum alienus est. Permanent ergo in eadem magnitudine, & locali extensione.

Prior vero consequentia probatur, quia nullum ex caelis creatis sub empyreo potuit vnquam adaequate replere alium locum praeter illum, quem nunc occupat: ergo vnumquodque ibi creatum est, ubi usque hodie permanet, & consequenter omnia eundem ordinem situum a principio concreatum habuerunt, quem nunc habent. Consequentia est clara, & antecedens patet facile discurrendo per singulos caelos, quia nullum caelum habet superficiem conuexam aequalis magnitudinis cum superficie concava caeli empyrei, nisi primum mobile, seu crystallinum caeli: ergo nullum aliud potuit proxime sub caelo empyreo in primo instanti creationis collocari. Eademque ratio est de caelo stellato respectu primi mobilis, & de Saturno respectu caeli stellati, & sic consequenter de ceteris usque ad lunam: ergo simul ac creati sunt, illum ordinem situum, & locorum habuerunt. Denique magna coniectura est, hunc ordinem esse connaturalem illis, vel secundum propriam vniuersi sui naturam, & perfectionem vel secundum ordinem naturae vniuersalis in ordine ad bonum vniuersi regimine: ergo oportuit vnumquodque caelorum habere sibi concreatum suum proprium ubi, vel quia illud exigit vniuersi suique

natura, & per se est rationi consentaneum, ut corpora illa in dispositione maxime connaturali creata fuerint: vel quia non poterant post creationem situum & locorum ordinem per proprias mutationes accidentales secundum se tota mutare, ut explicatum est, & ideo in ordine ad bonum vniuersi in conuenienti situ a principio creati debuerunt. Dico autem semper, secundum se tota, vel quid simile, quia secundum partes variant situs, & aspectus seu distantiam, & propinquitatem inter se, quia haec variatio per circulem motum fieri potest. Haec tamen varietas non potuit cum ipsis corporibus intrinsece incipere, seu concreari, sed ad summum extrinsece, ut in superiori capite probatum est. Et ideo necessarium fuit, ut in puncto creationis etiam secundum omnes partes, certum, & determinatum situm habuerint, quem Deus nouit & quem perpetuo retinerent, nisi circulariter mota fuissent, ut etiam in superioribus in cap. 2. tractando de aeternitate mundi declaratum est.

Deinde probanda est, & declaranda assertio in elementis, ex quibus certum est, terram in principio fuisse creatam in infimo loco, & sub omnibus elementis, tum quia hic situs & ipsi secundum propriam naturam est consentaneus, & ordini etiam vniuersi est accommodatus. Et ideo in Scriptura solet terra quasi fundamentum totius mundi proponi, iuxta illud Psalm. 102. *Inisio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt caeli.* Quia nimirum supra illud fundamentum veluti totius orbis oles confendit, cum ipsa infra se nullum fundamentum habeat. Propter quod interrogat Dominus Iob 38. *Super quo bases terra solidata sunt?* Respondet autem Iob cap. 26. quod Deus *appendit terram super nihilum*, quia in loco infimo posuit illam non in re altera innixam, sed sola sua grauitate ad centrum idem tendente consolidata, & fundata, sicut Psalm. etiam 103. dixit David: *Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in saeculum saeculi.* Vbi Theodoretus ait: *Cum ipsam super seipsum fabricasset, dedit ipsi, ut nunquam moueretur.* Vnde Psalm. etiam 118 dicitur: *Fundasti terram, & permanet, & Prouerb. 8. Quando appendebat fundamenta terre, cum eo etiam cuncta componens.*

Deinde fuit vniuersa terra aquis circumdata, & vndique cooperta, quia etiam aquis naturale est secundum propriae speciei, ac perfectionis conditionem usque ad terram descendere, & supra illam consistere, ut satis experientia, & Philosophia docent. Quod autem in hoc etiam Deus in prima horum elementorum conditione naturae ordinem seruauerit, preterquam quod per se congruum est, ac verisimile, ex verbis illis: *Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebrae erant super faciem abyssi*, ut supra illa explicauimus, satis colligitur. Et declarari videtur Psalm. 103. ubi post illa verba: *Fundasti terram super stabilitatem suam*, subiungitur, *abyssus, sicut vestimentum, amictus eius*, id est, ut vertit Theodotion, *abyssus sicut indumentum induisti ipsam.* Est autem abyssus aquarum profunditas, qua dicitur fuisse terra in principio vestita, quia vndique aquis erat cooperta. Sicque dixit Chrysostomus. 4. in Gen. *Terra a. erat inuisibilis, & incomposita, & causam apposituit, quia a tenebris, & aquis obtegebatur.* Omnia enim erant aquae, & tenebrae, & nihil praeter ea, utique supra terram. De aere vero circumdante aquas, satis in superioribus dictum est. De igne vero per naturalem consecutionem id colligimus, licet non sit expressum, & in superioribus tactum est. Nam Rabbi Moyses per tenebras intellexit significari ignem in verbis illis *Et tenebrae erant super faciem abyssi*, ut refert D. Th. 1. p. q. 66. a. 1. ad. 6. verisimile non est quod euidenter significat carentiam lucis, nam ideo addit fecisse Deum lucem, & lucem a tenebris distinxisse, & ita omnes Patres intellexerunt.

11.
De elementis
terrae

12.
De aquis

De aere, &
igne.

13.
Corollar. 2.
pro eadem 3
parte asserti-
onis essen-
denda quoad
proprietate
corporum
simplicium
qua est ro-
tunditas.
De calis.

Secundo colligimus ex dictis, celos, & elemen-
ta fuisse à principio creata rotunda, seu sphaerica
figura, quæ cum illis concreta est. Probatur facie
incipiendo à nono celo, quod est primum mo-
bile, quia certum est, nunc esse sphaericum tam ex
parte superficiei conuexæ, quam concavæ, quia
circulari motu velocissimo & quotidiana cōuer-
sione mouetur, quod esse nō posset, nisi esset sphæ-
ricum ex vtraque parte, vt per se notum est: ergo
eiusdem figuræ fuit à primo instanti creationis
suar. Probatur consequentia, tum quia in ea dis-
positione intrinseca, in qua fuit à principio crea-
tum, semper permanet, vt probatum est: tum etiā
quia immediate post primum instans creationis
cepit moueri circulariter, vt est verisimilius, vel
saltem moueri potuit, vt omnes pro comperto
habent. Atque hæc ratio cum proportionem appli-
cari potest ad ceteros inferiores celos: nam octa-
ua sphaera eadem ratione circularis est quoad su-
perficiem conuexam, tum vt superior sphaera pos-
sit circa illam circulariter moueri sine impedimē-
to, tum vt possit concavam superficiem nonæ
sphaeræ adæquata, & nullo interiecto vacuo, re-
plere. Eademque rationes in omnibus subsequen-
tibus celis cogunt, & consequenter etiam de ele-
mentis procedere possunt.

14.
De elemen-
tis.

Et vltimus potest ratio reddi, quia hic modus
figuræ, & situs est connaturalis elementis secun-
dum se spectatis: ergo illum in principio habere
debuerunt, quando nondum erant mista, propter
quæ à naturali dispositione immutarentur. Con-
sequentia per se clara videtur. Antecedens autem
iuxta Aristotelis discursum facile probatur, inci-
piendo à terra, quia omnes partes eius, quantum
possunt, in centrum inclinantur, & quasi grauitat
in illud, ideoque sicut inde sequitur, vt terra sua
grauitate solidetur, & quasi comprimatur, vt vn-
de centro appropinquet, quantum potest (sicut
ex verbis Iob supra dicebamus) ita ex eodem prin-
cipio prouenit, vt tota terra suæ naturæ relicta
rotundetur, & circularis fiat: cum hac ergo figura
creata est. Et consequenter eandem habuit aqua
illam circundans quoad suam superficiem concava-
m, debet enim locus accommodari locato: &
consequenter etiam in superficie connexa aqua
fuit sphaerica figuræ, quia etiam partes eius gra-
uitant ad centrum, quantum supra terram pos-
sunt. Et eadem est ratio de aere, & igne: nam & i-
gnis ascendit vsque ad lunam, quantum potest, &
ideo ex parte superficiei conuexæ adæquate replet
concauitatem lunæ, & ex altera parte superficiei
concauæ cum eadem proportionem æque accedit,
vel manet distans secundum omnem partem, li-
neam, & punctum, ideoque rotundæ est figuræ in
superficie concava. Et hanc replet adæquate aer
ex ea parte, & ex altera ipse repletur ab aqua, seu
continet aquam, & ita fuerunt à principio: ergo
circularis figura toti orbi à principio concreta
fuit.

15.
Procopius
negasse re-
fertur ro-
tunditatem
cali.
Vide alios
apud Co-
nimbriens.
2. de celo, c.
4. q. 1. art. 1.

Relictur
tamen pra-
dicta opinio-
tio.

At vero contra hanc sententiam referri solet
Procopius in Gen. negans celum esse sphaericæ fi-
guræ. Veruntamen non est præsentis instituti de
figura calis ex professo disputare, id enim agitur in
Philosophia, solum obiter id attingimus, vt situm,
compositionem, & ordinem, quem mundus in
principio habuit, explicaremus, quia declaratio
sex dierum, & operum eorum hinc pendet. Et præ-
terea Procopium legere non potui, vt de eius sen-
tentia iudicium ferrem. Si tamen ea fuit, quæ re-
fertur, nullum video illius probabile fundamen-
tum, quia nec in Scriptura inuenitur, aut antiqua
Patrum traditione, vel doctrina, nec etiam oc-
currit probabilis ratio, quæ id suaderi possit. Nam
coniectura, quam aliqui faciunt ex aquis supra
celum existentibus, quod non possent supra cœ-
-

lum subsistere, si sphaericam superficiem conuexā,
& non planam haberet: hæc (inquam) coniectura
parui momenti est, quia vel supra celum stellati
non sunt aquæ elementares, & propriæ, vel si sunt,
non sunt fluidæ, sed solidæ in modum crystalli:
vel certe licet essent liquidæ, non fluere, quia nō
haberent, quo fluere, aut ab intrinseco moue-
rentur, cum propter celi soliditatem, & impari-
tatem descendere non possent, vt infra latius
dicturi sumus. E contrario vero si celum stellati
non haberet superficiem conuexam, circularem,
ineptum esset ad perpetuum circularem motum,
vt declaratum est. Prædictus vero auctor, conse-
quenter dixisse fertur, corpora caelestia secundum
se tota non moueri circulariter, præsertim celum
stellatum, quod firmamentum vocari putatur
propter stabilitatem, & immutabilitatem. Sed
hæc absurda sunt, & improbabilia, vt in operibus
secundæ, & quæ die expendimus.

Solum ergo de superficie conuexa celi empy-
rei incertum nobis esse potest, an omnino sphaeri-
ca sit, vel planiciem habeat: ibi enim figura sphae-
rica non est necessaria propter motum, cum celum
illud non moueatur, & alioqui figura plana
ad habitationem beatorum corporum magis ac-
commodata videatur. Nihilominus cum Scriptura
vel Patres nihil speciale de illo celo in hac
parte doceant, non est recedendum in illa à philo-
sophica sententia: quia si ex inferiori parte corpus
illud vltimam superficiem concavam habet per-
fectè sphaericam, optima proportio inter partes
eiusdem corporis positur, vt ex omni parte eandem
habeat profunditatem, & partium extrema-
rum distantiam omnino æqualem, alioqui nec
conueniens proportio, nec optima figura in tali
corpore inueniri posset: ad seruandam autem il-
lam proportionem necessarium est, vt vltima su-
perficiei conuexa sphaerica sit, sicut est concava vt
facile cuiusque consideranti patebit. Nec pro-
pter corpora beatorum necessaria est plana super-
ficies supra empyreum celum, quia corpora glo-
riosa non grauitant inferius, ideoque non in-
digent plano corpore, cui innitantur, nec etiam in
sola conuexa superficie celi empyrei necessari-
o existunt, sed æque poterunt intra ipsum, vel supra
ipsum, non contingendo illud prout videretur,
existere. Addo etiam, si ponenda esset planities su-
pra celos omnes, potius cogitandum esse in cor-
pore peculiari distincto à cælis sphaericis, quod
superficiem conuexam supremi celi in solo pun-
cto contingat: tunc autem non esset admodum
necessarium celum empyreum rotundum, & à
primo mobili distinctum: quia illud celum pla-
num posset ipsum celum mobile contingere, &
nihilominus immotum manere: quauis etiam
non repugnet dari celum empyreum rotundum
habens supra se planum illud. Sed de his, quæ ocu-
lus non vidit, nec reuelata sunt nobis, nihil noui
temere affirmare licet.

Tertio colligimus celos, & elementa in primo
instanti creationis omnes & solas illas proprietates
habuisse in primo instanti concretas, quæ ita
sunt ipsis connaturales, vt vel ab intrinseca na-
tura, & essentia dimanent, vel ita sint illis necessa-
ria, vt absque illis monstruosa, & in sua propria na-
tura imperfecta existerent. Hoc corollarium est
valde consentaneum doctrinæ Augustini, & D. Thomæ,
& rationi. Nam in primis pars affirmans
res esse creatas cum suis proprietatibus, ex illis
verbis, *In principio creauit Deus celum, & terram*, susti-
nenter colligitur. Sic enim ex eo quod fides docet,
Verbum assumptisse humanitatem, recte colligitur
Concilia assumptisse animam cum intellectu, &
voluntate creatis, & corpus cum omnibus parti-
bus integranibus ipsum. Et quia fides docet, cor-
pus

SVARE
de Angel
re G. d. d. d.
anima

D. V.

pue Domini substantialiter esse praesens sub speciebus sacramentalibus, recte Theologi contra Durandum concludunt, etiam quantitatem corporis Christi sub eisdem speciebus contineri. Et quia credimus, Deum creasse Angelos in mundi principio, consequenter sentimus concreate illis facultates naturales intellectus, & voluntatis. Idemque de omnibus mistis dicemus pro eo tempore, & momento, in quo creata sunt. Ergo similiter si tunc creauit coelos, & elementa, illis concreate facultates, & proprietates connaturales, sicut est quantitas respectu materiae, & figura respectu formae, & aliae intrinsecae qualitates, quales sunt grauitas & densitas in terra, raritas & leuitas in aere, & sic de ceteris actiuis qualitatibus. Est enim ratio eadem tum ex parte totius vniuersi, quia ut esset perfectum, debuit ex corporibus perfectionem propriam habentibus constare: tum ex parte vniuersusque corporis in sua specie considerati: nam is, qui dat formam, vel naturam, dat consequentia ad illam. Denique quia vniuersumque Dei opus in suo ordine perfectum est, & ita condens naturam, non fecit illam mancam, nec monitrosam. Neque in illa naturae constitutione fingenda sunt miracula, vel supernaturalia opera, nisi sint reuelata, vt saepe cum Augustino diximus: talis autem esset huiusmodi corporum productio sine connaturalibus proprietatibus, vt per se constaret.

Altera vero pars negatiua ex dictis in prima, & secunda assertionem manifestat est, & breuiter declaratur in hunc modum, quia nihil affirmare possumus cum fundamento factum esse in primo instanti creationis mundi, nisi quod in illis verbis, *In principio creauit Deus caelum, & terram*, explicite, vel saltem implicite continetur: sed in illis ex parte substantiarum creaturarum nihil continetur etiam implicite praeter coelos, & elementa, vt satis explicatum est, & in substantijs ipsis tantum virtute continentur proprietates connaturales ipsis corporibus vel secundum se spectatis, vel secundum ordinem, quem inter se naturaliter seruant: ergo nihil aliud concreateur simul est cum ipsis corporibus vniuersum hoc quasi essentialiter componentibus. Secundo potest idem inductione declarari, quia si quid aliud factum esset in coelis, vel elementis in illo instanti: vel esset aliquid ex his, quae in discursu sex dierum facta narrantur, vel esset aliquid aliud, sed prius dici non potest, quia ostensum est opera sex dierum non simul, sed successiue esse facta, idque magis ex capitibus sequentibus, & ex toto sequenti libro constabit: hoc autem posterius est per se impossibile, quia esset voluntarium, & sine fundamento dictum. Et hoc quidem in inferioribus caelis, & elementis videtur per se manifestum. Nam in illo primo instanti non potuerunt intrinsece recipere proprium successiuum motum, vt capite praecedenti declaratum est. Quod si immediate post illud instans moueri coeperunt, iam ille motus in se spectatus non pertinet ad opus creationis, prout in primo instanti factum est, sed ad opus primi dici spectat, vt infra videbimus. Initium autem intrinsecum illius motus, quod in primo instanti cocreateur dici potest, ad proprietatem intrinsecam illius corporis pertinet, quod moueri statim coepit, quia illud initium nihil est aliud, quam prima constitutio talis corporis in tali loco, quae connaturali modo facta est, vt dixi. De solo ergo caelo empyreo cogitari posset, recepisse in ipso met sui creationis instanti qualitatem aliquam supernaturalem, quatenus non tam ad naturalem ordinem vniuersi, quam ad supernaturalem statum gloriae creatum est: ad eum modum, quo postea dicemus, homines in momento creationis non tantum naturam, sed etiam gratiam

recepisse, quod & de Angelis supra diximus. Verumamen nobis incertum est, an caelum empyreum sit capax talis qualitatis supernaturalis: multo magis est incognitum, an de facto illa ornetur, vel ad statum gloriae pulchritudo illi naturalis sufficiat. Et quauis demus, caelum illud aliquando fore ornandum tali qualitate, vel qualitatibus, etiam esset incertum, an hoc ornamentum in illo initio creationis acceperit, quia cum non sit propter ipsos spiritus, sed propter corpora gloriosa, verisimile est, vsque ad tempus illorum, seu vsque ad diem ascensionis CHRISTI fuisse reseruatam.

Vltimo inferitur ex dictis aliquam mundi formationem concreateam illi fuisse, aliquam vero successu temporis illi esse additam: & e contrario aliquam mundi, seu materiae informitatem tantum ordine naturae fuisse priorem mundi creatione, aliquam vero etiam tempore praecessisse. Haec assertio siue corollarium est D. Thomae dicta q. 66. art. 1. & declaratur breuiter ex dictis: nam informitas materiae duplex est, scilicet, substantialis, vel accidentalis. Prior absolute sumpta non praecessit tempore, quia nec materia est facta sine forma, nec sub forma generica tantum, & non specifica, nec sub aliqua vniuersi specifica forma imperfecta, & communi toti materiae in principio creatae, haec enim in superioribus exclusa sunt. Vnde in materia coelorum nulla omnino informitas substantialis tempore praecessit. In materia vero terrae, & elementorum dici potest aliquo modo ex parte praecessisse, quia in illo primo instanti non fuit formata formis mistorum, quibus formabilis erat, & postea formata est. Haec vero formatio licet in se substantialis sit, respectu materiae est quasi accidentalis, quia ipsa indifferens est ad has, vel illas formas recipiendas, & ideo quasi accidentalium illi est, hac, vel illa forma carere, vel formari. Item respectu terrae, & elementorum illa informitas accidentalitatis fuit: sicut e contrario pulchritudo, quae ex plantis, & animalibus terrae accessit, accidentalitatis formatio fuit, vt per se notum est. Igitur absolute loquendo, informitas substantialis materiae non praecessit tempore. Ordine autem naturae praecessisse dicitur, quia creatio corporum secundum ordinem naturae necessario debet incipere a creatione materiae, quia tantum ex ea parte incipit ex nihilo corporis creatio, nam forma non fit, nisi ex materia, vel in materia, & ita consummatur totius productio. Et sic patet tota conclusio, siue corollarium quoad substantialem formationem, vel informitatem.

Altera item informitas, scilicet accidentalitatis, subdividenda est: nam quaedam esse potest per comparisonem ad accidentia, quae propria dici formitate possunt ad modum quarti praedicabilis, & sic informitas accidentalitatis consistit in careria propriorum accidentium, seu proprietatum, & accidentium connaturalium. Alia vero informitas est per carentiam accidentium communium, quae rem ornant, & perficiunt, si adsint, & ideo dicuntur accidentaliter eam formare, siue illa sint propria accidentia physica, & inherencia, vt sunt color, quantitas, & similia, siue sint extrinseca ornamenta, quae accidentia praedicabilia dici solent, vt esse nudum, aut vestitum, &c. De prima ergo informitate dicendum est, non praecessisse tempore in coelis, vel elementis, praecessisse autem ordine naturae. Primum patet ex praecedenti assertionem, siue corollarium 3. in numero 17. quia in eodem instanti simul cum substantia habuerunt simplici corpora proprietates suas. Secundum vero probatur, quia prior natura est substantia, quam proprietates, quae illam consequuntur: ergo prius natura ex vi creationis praecise spectata sit substantia

19.
4. Corollarium de formatione vel informitate mundi.

Quid de informitate substantiae.

20.
Quid de informitate accidentalis.

is, oppr
um, et

is, oppr
um, et

2

informis à proprietatibus. Posterius verò natura formatur per proprietates, quæ propterea cōcreari dicuntur. De altera verò informitate concedendum est, etiam tempore præcessisse in mundo, qui propterea ut nunc est, factus dicitur ex materia inuisa, seu informi. Probat, quia per opera sex dierum formatum est vniuersum, prout nunc est, ex qua formatione quædam accidentalis pulchritudo, vel ornatus singulis elementis accessit: nam terra apparuit, & visibilis quodammodo facta est, & floribus, cæterisque viuentibus ornata: ergo informitas huic ornamēto opposita tempore præcessit. Et idem cum proportionē est de cæteris elementis. Nam opera sex dierum successiue sunt facta, & per illa ornata sunt elementa: quæ informitas opposita tempore præcessit. Quomodo autem hoc in cælis locum habeat explicando opera singulorum dierum trademus. Dicimus autem tempore præcessisse, quia regulariter, ac fere in omnibus proprium tempus præcessit: respectu verò alicuius formæ accidentalis potuit per solum instans præcedere informitas, ut respectu localis motus, si per illum dicatur primū mobile aliquo modo ornatum, & formatum: tamen illa etiam est antecessio non tantum secundum ordinem naturæ, sed secundum veram realem existentiam, & durationis principium, quod hic etiam sub temporalis antecessione comprehendimus.

21.
Quo pacto
D. Thomas
Augustinus
cum alijs
Patribus
circa for-
mationē vel
informi-
tatem ma-
terię con-
cordet.
Quoniam
dicta doc-
trina procedat

Notare autem oportet, D. Thomam in illo articulo iuxta hanc assertionem, seu 4. corollarium, concordiam facere inter Augustinum, & alios Patres. Nam Augustinus dixit, informitatem materiæ, seu mundi tantum ordine naturæ: alij verò Patres dixerunt, etiam tempore præcessisse. Sibi tamen (inquit D. Thomas) non minore pugnant, quia Augustinus de informitate substantiali loquutus est, alij verò Patres de accidentali. Veruntamen, ut ipsemet D. Thomas tacite animaduertit, licet in informitate substantiali non sit contradictio inter dictos Patres, sed tantum quædam diuersitas, nihilominus in accidentali negari non potest, quin contraria docuerint. Omnes enim docent, materiam non esse factam sine forma substantiali: imo factam esse sub formis cæli, & elementorum, expresse docent Basil. & Chrysost. homil. 11. & Ambros. lib. 1. Hexamer. cap. 8. & alij supra allegati. Et consentit Augustinus, qui addidit subtilitatem de prioritate naturæ materiæ informis, etiam quoad hanc substantialem informitatem, de qua prioritate reliqui Patres expresse non tractauerunt. In accidentali autem informitate terræ, & aliorum elementorum Augustinus aperte docuit contra sententiam priorum Patrum: nam illi docuerant, terram prius tempore fuisse inanem, & vacuam, seu inuisibilem, & inopositam, & sic de cæteris elementis: Augustinus autem etiam in hoc tantum ordinem naturæ agnouit, & in hac parte antiquorum sententiam nos probamus, propter ea, quæ hæcenus diximus.

22.
Ad rationem
in n. 1.

Neque obstant rationes dubitandi in principio posita. Ad primam ex loco Ecclesiastici 18. *Creauit omnia simul*, prima responsio est, particulam, *simul* non dicere mensuram durationis, sed communitatem sine exceptione, id est, omnia sine vlla exceptione à Deo creata sunt. Secunda responsio est, licet *simul* accipiat pro eodem instanti, seu simultate durationis, intelligendum id esse tantum de his, quæ per propriam creationem facta sunt: quicquid enim Deus ex nihilo, & proprie, ac immediate creauit, simul creauit: secus vero esse de cæteris, quæ vel per transmutationem vnius rei in aliam

produxit, vel per accidentalem mutationem perfecit. Altero enim ex his modis facta sunt omnia sex dierum opera. In primo verò instanti simul Angeli, & omnia simplicia creata sunt, illa enim tantum per immediatam, & propriam creationem sunt facta. Neque in his annumeratur anima rationalis, quia licet proprie creetur, non sine præuia dispositione materiæ creatur.

Ad secundum ex verbis illis, *In principio creauit Deus cælum, & terram*, Chrysostomus quidem ibi citatus videtur sentire, in illis verbis summam comprehendere omnia opera sex dierum, non quia simul sint facta, sed quia integrum opus successiue factum prius in summa quasi vno verbo dicitur, & postea per partes digeritur. Iuxta quam expositionem particula, *in principio*, non dicit indiuisibilem mensuram primæ creationis, nec verbum *creauit*, dicit tantum rigorosam creationem, sed omnem operationem illo primo tempore factam. Nos autem supponimus ex dictis, & illud *in principio* fuisse indiuisibile initium omnis creatæ durationis, & veluti adæquata mensura propriæ creationis, quæ per verbum *creauit* significata est. Quibus suppositis, respondemus, sub illis duobus modis comprehendere quidem totum mundum ut per veram creationem factum est, seu quatenus ex Angelis, & corporibus simplicibus constat, sub extremis media corpora comprehendendo: non verò comprehendere mista propriæ, & ut actu producta, sed ad summum in potentia, ut Gregor. 32. Moral. ut supra citauimus, significat. Nec refert, quod in alijs locis Scripturæ sub nomine *cæli & terræ*, etiam mista, & alia opera comprehendantur, quia cum hæc significatio non sit explicita, sed implicita, potest maior, & minor esse: qualis autem sit, ex materia subiecta, & ex antecedentibus, vel consequentibus colligendum est. In dictis autem verbis Genes. ex materia ipsa constat, tantum esse sermonem de simplici mundi creatione, & ex particula *in principio*, & ex verbis subsequen-
tibus fatetur, declaratur de solis simplicibus esse sermonem: in alijs vero locis ex circumstantijs, & alijs verbis constat esse sermonem de cælo, & terra, ut iam sume completa, & ornata per sex dierum opera, & ideo non est de illis similis ratio.

In tertio argumento petuntur graues difficultates de operibus primi, secundi, & quarti diei, & ideo non potest ex æquo dissolui, donec de illis operibus tractemus, quod in suum locum referamus, ne omnia confundamus. Et nunc breuiter in primis dicimus, easdem fere difficultates ab Augustino, & alijs esse soluendas. Nam licet Augustinus dicat, omnia facta esse simul, diuidi autem per dies per ordinem ad cognitionem angelicam, ut mox dicamus: nihilominus ex illo interrogabimus, quomodo potuerit Angelus cognoscere vespertina, aut matutina cognitione cælum factum prius etiam naturæ, quam cognouerit illud stellis ornatum, cum stellæ pars sint cæli, & non possit totum integre, & prout in se est, videri sine partibus. Itaque eadem est difficultas, si firmamentum esse cælum ipsum, & stellæ secundum substantias earum accipiamus. An vero aliter sint illa opera exponenda postea videbimus. Deinde addimus, argumentum illud cum sua confirmatione conuincere, cælos in primo instanti creationis suæ fuisse factos sine informitate substantiali tam essentiali, quam integrali, & sine informitate, quæ in carentia alicuius proprietatis naturalis, & intrinsecæ consistat. Et nihilominus dicimus opera illorum trium dierum successu temporis esse facta, & per illa fuisse formatos cælos, seu ornatos ab aliquo defectu, seu informitate accidentali: qualis vero hæc fuerit, & quomodo litera Genes. de illis diebus intelligenda sit, postea dicemus.

Quar-

Quartum argumentum postulat, cur voluerit Deus succedere, & morose consummare vniuersum quoad mistorum productionem, & illam mundi dispositionem, quæ ad habitationem, & conseruationem mistorum ordinatur. Ad quod respondemus in primis, licet nulla alia ratio a nobis reddi possit præter Dei liberam voluntatem, eam nobis sufficere, cum in Scriptura simpliciter ac proprie intellecta, ita fecisse narretur. Deinde dicitur ex Ambrosio. 1. Hexaemer. cap. 8. simul cum potentia voluisse Deum suam libertatem, & dominium ostendere, & ideo quædam prius, quædam posterius, prout voluit, effecisse. Item non vno tantum modo, sed pluribus voluit potestatem & dominationem ostendere, & ideo quædam sine præeistente materia creauit, simul materiam ipsam concreando, quædam vero ex præeistente materia alio modo, sibi etiam proprio, procreauit, subito, & per solum suum imperium materiam transmutando, & ex vno aliud procreando longe altiori modo, quam per agentia creata possit fieri. Præterea quoniam perfectio vniuersi duplex est, vna absoluta, & secundum se, alia respectiua, & in ordine ad mistorum conseruationem, & generationem, ideo in ipso creationis tempore voluit ostendere, quæ perfectio sit conseruationis vniuersi secundum respectum, quæ vero dispositio secundum sapientissimam ordinationem, ad mistorum procreationem, & præsertim ad hominum beneficium illi conueniat. Et ideo prius in momento mundum in sua simplici perfectione quasi per absolutam potestatem creauit, postea vero more sapientissimi artificis illud ad hominis conditionem disposuit. Denique id etiam fieri potuit propter nos, partim vt simplicius crederemus, & intellectum subiceremus in obsequium solius fidei etiam in opere creationis, tum vt distinctius, & melius intelligeremus, quam sapienter Deus omnia disposuerit, quam fortiter in numero, pondere, & mensura, sicut ea disposuit, ita sustineat. Addit Ambr. libro secundo de Cain, & Abel cap. 6. in principio: Vtique simul omnia fieri iubet, & potuit Deus, sed distinctionem seruare maluit, quam nos in multis negotiis imitaremur. Et similem rationem habet 1. Hexaemer. c. 8. & plures videri possunt in Chrysostomo homil. 3. in Gen. Nazian. & Niceo. orat. 43. in Nouam Dominic.

CAPVT XI.

An sex dies creationis mundi naturales, seu materiales, an spirituales, seu intelligibiles fuerint.

In hoc capite distinctius a nobis tractanda est, & expendenda sententia Augustini de sex diebus, in quibus creatus, & ornatus dicitur mundus. De quibus diebus idem Augustinus lib. 11. de Ciuit. c. 6. dicit: Quæ dies cuiusmodi sunt, aut per difficile nobis, aut etiam impossibile est cogitare, quanto magis dicere. Et ideo alio loco proficitur, se magis inquirendo, quam definiendo procedere in Imperfect. super Gen. ca. 1. & 2. vbi etiam confessionem fidei præmittit, ne ab aliquo erroris argui possit. Et lib. 1. Gen. ad lit. cap. 8. & 20. nihil temere affirmandum dicit, sed abique præiudicio melioris sententiæ se loqui. Quia vero ipse in eam inclinauit sententiam, quæ affirmat opera illis diebus producta non per successionem temporis, & durationis, sed simul facta esse, ideo coactus est dies illos aliter interpretari, & in mentibus sanctorum Angelorum illos collocare, & consequenter illos distinguere secundum quandam ordinem dignitatis rerum, quæ in ipsis factæ narrantur, non secundum ordinem prio-

ris, & posterioris in duratione. Fundatur autem hæc Augustini sententia in distinctione duarum cognitionum, quas ipse ponit in mentibus angelicis, quas vespertinam, & matutinam vocat, vt ex professo tractat lib. 4. Gen. ad literam à cap. 22. vsque ad nonnulla capita lib. 5. & 1. 11. de Ciuit. c. 7. & 29. & alijs locis citandis, & ideo ad intelligendum eius sententiam, & ferendum de illa iudicium, opera pretium existimamus, paulo diligentius distinctionem illam, eiusque membra iuxta mentem Augustini exponere, quod per nonnulla dubia distinctius fiet.

Primum ergo dubium sit, an cognitionem matutinam in sola visione clara diuinæ essentiæ Augustinus posuerit. In quo vnum videtur certum, nimirum Augustinum posuisse cognitionem matutinam in visione clara Dei. Hoc enim omnes Theologi allegandi fatentur, & expressis verbis eiusdem Augustini probari potest. Id enim prius significat libro vndecimo de Ciuit. cap. 7. & in 29. magis explicat, dicens: Angeli sancti non per verbaso nantia Deum dicunt, sed per ipsam presentiam immutabilis veritatis. Et infra: ipsam quoque creaturam in luis ibi, hoc est, in sapientia Dei tanquam in arte, qua facta est, quam in ea ipsa sequebantur, ac per hoc & seipsos ibi in eis, quam in seipsis, quantum etiam in se, scilicet. Facti sunt enim, & aliud sunt, quam ille qui fecit. Ibi ergo tanquam in cognitione diuina, in seipsis autem tanquam in vespertina, sicut supra iam diximus. Quæ repetuntur in Dialog. cum Orosio. 65. Quæstion. in q. 26. Augustino attributo, & plane ex sententia Augustini, esto illius non sit opus. Et 1. 4. Gen. ad lit. cap. 23. disertissime ait: Multum inter cognitionem veritatis que in Verbo, & cognitionem in natura eius, vt illud merito ad diem pertinet, hoc ad vespertinam. Et cap. 24. Cum sancti Angeli semper videant faciem Dei, verbo que vigenito fili: sicut Patri equalis est, perfruuntur, proculdubio vniuersam creaturam, in qua & ipsi sunt principii, aliter conditi, in ipso Verbo Dei prius nouerunt, ac deinde in ipsa creatura, &c. Et infra: Ibi ergo tanquam per diem, hic autem tanquam per vespertinam. Et idem sepius in sequentibus repetit. De hac ergo parte affirmante nullum potest esse dubium in sententia Augustini, illamque iterum paulo post confirmabo.

Difficultas autem est de alia parte excludente omnem aliam matutinam cognitionem, multi Theologi non tantum in visione beatifica, sed etiam extra illam ponunt cognitionem matutinam angelicam, non tamen eodem modo. Primo enim Scot. in 2. d. 3. q. 9. alias q. 4. 2. partis distinctionis 8. ad quæstionem, præter visionem beatam ponit in Angelis cognitionem abstractiuam, & quidditativam Dei per propriam speciem essentiæ Dei, & hanc dicit etiam esse cognitionem matutinam. Et probat, quia oēs Angeli in primo instanti cognitionis habuerunt cognitionem matutinam: ergo non potest esse, nisi ista. Consequentiam supponit vt clarum. Antecedens vero probat, quia cognitio matutina est prior quam vespertina, secundum Augustinum: sed Angeli in primo instanti habuerunt cognitionem vespertinam, vt per se clarum est: ergo & matutinam. Sed hæc sententia supponit fallum, quia nulla est talis scientia abstractiua Dei, vt superiori tract. 1. 2. a nobis ostensum est, & quod certius est, nulla est apud Augustinum mentio talis scientiæ abstractiue, & multo minus sub nomine matutiæ, aut diei, vel mane apud ipsum inuenitur. Et sane non bene inter se conueniunt abstractiua cognitio, & matutina, nam hæc dicit clarissimam cognitionem, ex mente Augustini, alia vero longe decoloratior est, vt idem Aug. loquitur. De fundamento vero Scoti dicem⁹ infra.

Aliter Bonavent. in 2. dist. 4. art. 3. q. 1. distinguit duplicem cognitionem matutinam, vnam in Verbo per visionem beatam, aliam per speciem, & illam.

Fundamentum Augustini de cognitione matutina, & vespertina in mentibus angelicis.

2. Dubium primum in distinctione fundamentum.

Quid certi sit in hoc dubio.

3. Quid item incertum.

Resolutio Scoti.

Resoluitur.

4.

Bonaventura. Resolutio.

is, opfr
um, et
rom
li
li
li
li